

Nr 20

Justitiekottets betänkande i anledning av motion angående frigivningen från fångvårdsanstalt.

Motionen

I motionen 1972:919 av herr Winberg (m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder att bestämmelser måtte utfärdas som möjliggör att frigivning från anstaltsvistelse kan äga rum annorstädes än vid anstalt i de fall som anges i motionen.

Till stöd för motionsyrkandet anføres bl. a. följande.

Vid övergången från anstaltsvård till kriminalvård i frihet uppkommer stundom vissa svårigheter för den dömda. Jämlikt 40 § behandlingslagen förbereds den dömdes frigivning eller överförande till vård utom anstalt genom att man från kriminalvårdens sida försöker skaffa honom lämplig anställning och bostad samt även i övrigt vidta sådana åtgärder som kan hjälpa honom till social återanpassning. Den ort där den frigivne (överförde) enligt behandlingsplaneringen skall vistas är inte sällan belägen på stort avstånd från anstalten. Han skall friges från denna på den bestämda slutdagen vid tidpunkt som är lämplig ur kommunikationssynpunkt och övriga omständigheter (154 § kriminalvårdsstyrelsens cirkulär om vård i anstalt). Den intagne torde regelmässigt därvid utrustas med biljett på lämpligt kommunikationsmedel och har sedan att själv resa till sin bostads- och/eller arbetsort. Det händer därvid då och då att vederbörande avviker och åter tar kontakt med tidigare asocial omgivning, då i första hand i storstäderna. Inte minst sker detta med narkotikamissbrukare som lätt återfaller i missbruket och efter en tid får tagas om hand ånyo och då i regel svårt "nedknarkade".

Dessa återfall skulle förhindras om resan skedde under bevakning av personal från kriminalvården. Med nu gällande bestämmelser synes den intagne vara tvungen att vistas på anstalt just till slutdagen för anstaltsvistelsen. Att föreskriva att resa, som sker sedan denna dag uppnåtts, skulle äga rum under bevakning synes icke vara möjligt. Däremot synes resan kunna ske under bevakning och som sedvanlig transport inom kriminalvården om den äger rum någon dag före slutdagen för anstaltsvistelsen. Den formella frigivningen från anstaltsvistelsen skall då äga rum på anstalt, som ligger närmare bostads-(arbets)-orten än den där vederbörande varit intagen. För att i så hög grad som möjligt eliminera här antydda risker borde den formella frigivningen kunna ske på bostads-(arbets)-orten eller i dess närhet. Detta skulle kunna ske om sådana föreskrifter meddelades, att i de fall där det var lämpligt, den intagnes frigivning formellt kunde äga rum på lämplig plats dit han transporterats av kriminalvårdspersonal. Antalet fall av misslyckade frigivningar skulle, om detta förfarande kunde tillämpas när så bedömdes erforderligt, sannolikt minska eftersom de frestelser den frigivne kan utsättas för under resan från anstalten då eliminerades.

Vissa bestämmelser

För samtliga kategorier intagna i fängvårdsanstalt gäller enligt 40 § *lagen (1964:541) om behandling i fängvårdsanstalt* att intagens frigivning eller överförande till vård utom anstalt skall i god tid förberedas. Härvid bör eftersträvas att bereda den intagne lämplig arbetsanställning eller annan försörjningsmöjlighet samt lämplig bostad. Även i övrigt bör sådana åtgärder vidtas som kan hjälpa honom att föra ett ordentligt och laglydigt liv.

Kompletterande bestämmelser om förberedande av vården i frihet har meddelats i 43 och följande §§ i *kungörelsen (1964:630) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av lagen om behandling i fängvårdsanstalt (behandlingskungörelsen)*. Enligt 43 § bör styresmannen samråda med skyddskonsulent eller skyddsassistent samt med tjänsteman vid arbetsförmedling eller med de sociala myndigheter eller organisationer eller enskilda personer som kan främja den dömdes möjligheter att föra ett ordentligt och laglydigt liv. Frågan om förberedelser för frigivningen eller överförandet till vård utom anstalt skall i god tid anmälas för behandlingskollegiet (44 §).

Enligt 45 § i kungörelsen åligger det styresmannen att, såvitt gäller den som undergår fängelse på viss tid över fyra månader, innan villkorlig frigivning tidigast kan ske underrätta övervakningsnämnden om de tider som är av betydelse för tillämpningen av bestämmelserna om villkorlig frigivning. I fråga om den som undergår behandling enligt 28 kap. 3 § brottsbalken skall övervakningsnämnden snarast underrättas om den dag då den för anstaltsbehandlingen stadgade minsta tiden utgår.

Övervakningsnämnden skall enligt kungörelsens 46 § förordna övervakare i så god tid att denne hinner utföra de förberedelser som fordras för uppdragets fullgörande och att han kan fullgöra uppdraget även då den dömda vistas utom anstalten under permission före frigivningen eller före överförandet till vård utom anstalt. Den dömda bör lämnas tillfälle att yttra sig angående valet av övervakare (47 §).

Nära anknytning till sistnämnda stadganden har bestämmelserna i 19 § *kungörelsen (1964:632) med vissa bestämmelser om vård i frihet av dem som dömts till påföljd för brott (frivårdskungörelsen)*. Enligt dessa skall övervakare för den som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering före anstaltsvårdens upphörande genom att hänvända sig till styresmannen eller kurator eller, när så lämpligen kan ske, genom att besöka den dömda i anstalten skaffa sig kännedom om hans person, levnadsförhållanden, arbetsförmåga och utsikter till försörjning sedan anstaltsvården upphört. Övervakare bör även hos den dömdes familj och andra närstående göra sig underrättad om sådant som kan vara av betydelse för övervakningen.

I anslutning till sistnämnda bestämmelser har kriminalvårdsstyrelsen i rundskrivelse i mars 1972 (nr 37/1972), som en riktpunkt beträffande tiden för styresmannens åtgärder, förordnat att styresmannen skall efter samråd med skyddskonsulenten till övervakningsnämnden inlämna förslag till lämplig övervakare jämte den utredning i övrigt som kan behövas

senast då två tredjedelar gått till ända av den tid under vilken den intagna kan beräknas vistas i anstalt. Enligt skrivelsen bör eftersträvas att övervakare utses på ett så tidigt stadium av verkställigheten som möjligt, i vissa fall redan vid verkställighetens början.

För den dömdes kostnader för resa från anstalten till den ort där han skall vistas sedan han frigivits eller överförs till vård utom anstalt kan enligt 55 § behandlingskungörelsen utgå ersättning av allmänna medel.

I kriminalvårdsstyrelsens cirkulär om vård i anstalt (det s. k. *vårdcirkuläret*, nr 2/1968) föreskrivs i 154 § att intagen på den för varje fall bestämda slutdagen för anstaltsvistelsen skall friges vid den tidpunkt på dagen som styresmannen med hänsyn till kommunikationsförhållanden och övriga omständigheter finner lämplig.

Kriminalvårdsberedningen

I november 1971 tillkallades sakkunniga för att utreda behovet av reformer inom kriminalvården m. m. De sakkunniga, *kriminalvårdsberedningen*, överlämnade i augusti 1972 sitt betänkande "Kriminalvård" (SOU 1972:64).

I betänkandet föreslår beredningen en genomgripande reform av kriminalvårdens organisation och verksamhet. För frivårdens del föreslås såväl väsentliga förändringar av arbetsuppgifterna och verksamhetens inriktning som betydande resursförstärkning. Frivården tillförs sålunda omkring 360 nya tjänster. För att möjliggöra ett integrerat samarbete mellan frivård och anstaltsvård och för att förbättra möjligheterna för de intagnas anpassning i samhället föreslår beredningen ett nytt anstaltssystem. Detta bygger på ett mindre antal rixanstalter för mera svårbehandlade klienter (ca 2 000) och för sådana intagna som tas in på anstalter av huvudsakligen allmänpreventiva skäl (ca 1 000), företrädesvis rattfyllerister, samt ett antal mindre lokalanstalter för övriga intagna (ca 2 000). Förslaget innebär att det nuvarande systemet med åtta kriminalvårdsrådjonger slopas och att en indelning i stället görs i ett större antal kriminalvårdsregioner i huvudsak i anslutning till länsindelningen. Det fortsatta anstaltsbyggandet föreslås bli inriktat på uppförandet av mindre lokalanstalter och om- och tillbyggnad av befintliga mindre anstalter. Uppförandet av stora anstalter föreslås helt upphöra.

I betänkandet behandlar beredningen också alla frågor av större betydelse rörande frivårdens och anstaltsvårdens utformning som har tagits upp av tidigare utredningar eller i andra sammanhang, såsom narkomanvården, hälso- och sjukvården i övrigt, personundersökningsverksamheten, övervakningsverksamheten, provotidens längd, sociala stödåtgärder, frivårdsarbetet på häkten, frivårdsdistriktens utformning, differentiering av anstaltsklientelet, behandlingsplanering, aktiviteter på anstalterna, arbetsplikten, brevkontrollen, besöksverksamheten, rätten för de intagna att använda telefon, permissioner, anstaltstidningar, de intagnas medinflytande, enrumsbehandling och disciplinstraff, övervakningsnämndernas och de centrala nämndernas verksamhet. Vidare be-

handlas personalens förhållanden och frågan om kriminalvårdens informationsverksamhet.

Vad särskilt gäller den motionen näraliggande frågan om åtgärder för att underlätta de intagnas återgång till ett liv i frihet kan följande citat ur betänkandet belysa beredningens grundtankar i detta avseende:

När det gäller kriminalvårdens rehabiliterande verksamhet bör utgångspunkten — — — vara att skapa ett system som — oavsett den påföljd som har ådömts — skapar gynnsamma förutsättningar att inrikta verksamheten på konkreta åtgärder för att genom arbets- och bostadanskaffning, utbildning m. m. anpassa den frigivne till samhällslivet och minska hans sociala isolering. Detta uppnås genom att sådana frivårdande åtgärder sätts in på ett tidigt skede i anstaltsvistelsen. Det förutsätter ett samarbete mellan såväl anstalts- och frivårdspersonal som mellan denna personal och dem som svarar för arbetsförmedling, bostadanskaffning och annan social stödverksamhet som i dag ofta inte är möjlig på grund av den intagnes anstaltsplacering.

— — — —

Lokalanstalterna bör rikta sin verksamhet ut mot samhället. Frivårdstjänstemännen bör delta i arbetet med klienten från första dagen och man bör sträva efter att återknyta till eventuellt tidigare planerade eller påbörjade yrkes- och utbildningskontakter. Arbetsmarknadens kontaktman bör delta i verksamheten, liksom representanter för socialvården. Övervakare och anhöriga skall vara naturliga medarbetare. De öppna förhållandena bör om möjligt förankras hos klienterna genom att de får medansvar för ordning och trivsel. Anstaltens arbetsgrenar skall vara enkla och tillåta att de intagna arbetar korta tider, eventuellt också oregelbundet om frigivningsförberedelser upptar deras tid. Sammanträffanden med arbetsförmedlare, arbetsgivare, övervakare etc. skall kunna ske på arbetstid och all tid skall ersättas lika. Ekonomiska problem bör kunna diskuteras med socialvården och de åtgärder från socialvårdens sida som skall företas efter frigivningen bör planeras redan under anstaltstiden.

Anstalterna bör kunna anlita ortens sjukvårdsresurser genom avtal med läkarstation el. dyl. Detta bör bli enklare om de intagna i större utsträckning kan beviljas permission för att själva söka upp läkaren. I de fall då klienten redan har kontakt med viss läkare på orten bör han få fortsätta hos denne. Bland anstaltspersonalen utses för varje intagen en kontaktman som hjälper honom att lösa enklare kurativa problem. Tillsynspersonalen får på detta sätt större medansvar för klientens hela situation. Övervakare och frivårdare är inkopplade i frigivningsförberedelserna redan från första dagen. S. k. utskrivningsträning i samarbete med ortens företag, institutioner och myndigheter, bör ävenledes bedrivas i frivårdens regi.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, förpassningsutredningen, Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter, Övervakarnas riksförbund och Riksförbundet för kriminalvårdens humanisering (KRUM). Samtliga remissinstanser utom rikspolisstyrelsen avstyrker bifall till motionen eller uttalar sig i avstyrkande riktning. Rikspolisstyrelsen finner icke anledning motsätta sig att de av motionären föreslagna bestämmelserna införs.

Kriminalvårdsstyrelsen framhåller att den fråga som behandlas i motionen utgör en del av ett större problemkomplex, nämligen frågan om den intagnes anpassning från en kontrollerad anstaltstillvaro till ett liv i frihet under eget ansvar. Kriminalvårdens tjänstemän har härvid en dubbel förpliktelse: å ena sidan att vid behov söka skapa de yttre förutsättningarna för en ordnad tillvaro utanför anstalten (arbete, bostad, utbildning m. m.) och å andra sidan att försöka i möjligaste mån undanröja de hinder av psykologisk natur som kan försvåra övergången från anstalten till friheten.

I det sistnämnda hänseendet anföras att man inom kriminalvården på olika sätt försöker främja en tillvänjning och gradvis utslussning till "civila" förhållanden. Så sker exempelvis genom permissionerna, inkl. långtidspermissionerna, fängelsebesökare, skilda aktiviteter under ledning och deltagande av personer utifrån, frigång osv. Under senare år har vid flera anstalter i ABF:s regi anordnats frigivningskurser och på Hall-anstalten har under två skilda perioder bedrivits en försöksverksamhet med s. k. utskrivningsträning.

Styrelsen nämner i anslutning till det sist sagda att den i sina anslagsäskanden för budgetåret 1972/73 hemställde om medel för en försöksverksamhet av motsvarande slag på vissa fångvårdsanstalter för att öka de intagnas möjligheter till social anpassning i samhället genom att redan under anstaltstiden sätta in systematisk social träning i förening med psykologisk-pedagogisk behandling. De intagna skulle ges tillfälle att klara ut sociala situationer på ett adekvat sätt; den sista delen av utskrivningsträningen skulle ägnas främst åt frigångsarbete. Anslagsäskandena, som inte vann gehör hos statsmakterna, har upprepats i styrelsens petita för budgetåret 1973/74.

Samtidigt uttalar styrelsen att det givetvis, även vid ett fullt utbyggt system av åtgärder av det slag som nämnts i det föregående, kommer att i vissa fall föreligga den risk som åsyftas i motionen, nämligen att den frigivne "kommer på avvägar" vid en resa från anstalten i omedelbar anslutning till frigivningen. Styrelsen har inte någon statistik ägnad att belysa hur stor denna risk är men har uppfattningen att det är mycket sällan som själva resdagen är den mest kritiska för den frigivne. I den mån det emellertid skulle vara möjligt att i förväg fastställa när en sådan risk föreligger skulle någon form av eskort till bestämmelseorten kunna ha en funktion att fylla. Styrelsen ställer sig emellertid tveksam inför det av motionären föreslagna arrangemanget. Det har utformats som en kontroll- och tvångsätgård; resan skall ske "under bevakning av personal från kriminalvården". I vissa, kanske flertalet fall skulle, om den av motionären föreslagna ordningen följdes, den frigivne beledsagas av personal från en anstalt där han vistats en natt eller något dygn, och någon personlig relation mellan den bevakande och den frigivne torde knappast kunna finnas.

Styrelsen medger att ett förverkligande av motionärens förslag skulle innebära garantier för att den frigivne i vederbörlig ordning anländer till bestämmelseorten under frigivningsdagens lopp. Motsvarande garantier

för att han senare kvarstannar där föreligger självfallet inte. Det kan tvärtom finnas risk för att en tvångsvis anordnad eskortering framkallar trotsreaktioner hos den frigivne och äventyrar hans välförhållande i fortsättningen.

Styrelsen vill för sin del förorda åtgärder i motionens syfte vilka lägger tyngdpunkten mer på stöd och hjälp än på bevakning. En eskort bör enligt styrelsens mening ske i samförstånd med den frigivne och bör handhas av personer som han känner och som han också i fortsättningen kommer att ha kontakt med i egenskap av frigiven. Redan nu händer, låt vara i förhållandevis liten utsträckning, att skyddskonsulent, skyddsassistent eller övervakare följer den frigivne från anstalten till arbetsplatsen eller bostaden. Framgången av ett sådant system torde till stor del vara beroende av i vad mån det mellan beledsagaren och den frigivne kunnat uppstå ett förtroendefullt förhållande och att den frigivne känner sig ha ett stöd hos den eskorterande. I flertalet fall har representanter för frivården sammanträffat med den frigivne under de förberedelser för frigivningen som skett under anstaltsvistelsen. Kontakt mellan den frigivne och hans övervakare har också i vissa fall skett redan under anstaltstiden. Styrelsen har nyligen vidtagit vissa åtgärder för att främja en sådan kontakt.

I sistnämnda hänseende nämner styrelsen utsändandet av den på s. 2 ovan angivna rundskrivelsen rörande tidpunkten för utseende av övervakare för den intagne.

I remissyttrandet nämns också att styrelsen nyligen fastställt en omarbetad upplaga av "Anvisningar för övervakare", vari erinras bl. a. om förordnande av övervakare under anstaltstiden och planeringen för frigivningen. Planeringen kan enligt anvisningarna ordnas exempelvis genom att övervakaren, den intagne och assistenten tillsammans går igenom viktiga fakta. "Ett gemensamt planerande på ett tidigt stadium kan både övervakare och klienter ha nytta av."

Avslutningsvis uttalar styrelsen att den givetvis inte vill utesluta att en medlem av tillsynspersonalen i vissa fall kan vara den lämpligaste beledsagaren, nämligen där en särskilt nära kontakt uppstått mellan honom och den intagne, t. ex. när den intagne varit medlem i en samtalsgrupp under ledning av personalrepresentanten eller när denne medverkat vid en eller annan form av utskrivningsträning. Då motionens syfte enligt styrelsens mening bör tillgodoses genom åtgärder av det slag som i det föregående angivits avstyrker emellertid styrelsen bifall till motionen.

Förpassningsutredningen tillsatt enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande i december 1965 för att utreda frågan om hur kostnaderna skall kunna nedbringas för transporter inom kriminalvården — anför följande.

Önskemålet att frigivningen skulle ske på den ort där bostad och arbete anvisats kan tillgodoses genom att vederbörande antingen överförs till befintlig fångvårdsanstalt på denna ort och friges från den senare anstalten eller att han på frigivningsdagen under bevakning transporteras

till orten ifråga och där friges. Det första alternativet, som kan tillämpas så att den intagne överförs till frigivningsortens anstalt några dagar i förväg i samband med annan transport, kanske i allmänhet inte medför någon särskild transportresa men däremot att han skall inskrivas, utrustas och hans tillhörigheter bokföras på frigivningsortens anstalt. Ett första villkor är naturligtvis att denna har någon ledig plats. Om så ej är fallet kräves särskild transportresa.

Det är inte möjligt att utan ingående undersökning bedöma i vilken omfattning ett genomförande av det i motionen framförda förslaget skulle öka kriminalvårdens transport- och förrådsverksamhet. Emellertid skulle ökningen säkerligen bli mest kännbar på de större slutna anstalterna som redan är hårt ansträngda. De öppna anstalterna torde över huvud taget sakna möjligheter att ombesörja några frigivningstransporter.

Då kriminalvårdens transport- och förrådshållningsresurser redan är så hårt ansträngda att svårigheter föreligger att klara nuvarande belastning, får utredningen avstyrka bifall till motionsförslaget, som i varje fall inte bör bifallas utan föregående noggrann undersökning.

Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter uttalar att de problem som berörs i motionen är välkända för skyddskonsulentorganisationen och föremål för ständig uppmärksamhet. Motionärens förslag till lösningar av problemet är dock enligt föreningen inte de mest ändamålsenliga. Villkorlig frigivning eller överförande till vård utom anstalt föregås i dag oftast av en långtidspermission. Först när den intagne fått arbets- och bostadsförhållandena ordnade sker frigivningen eller överförandet till vård utom anstalt. I de speciella fall då den intagne behöver följas till arbetsplatsen och bostadsorten sker det oftast genom att skyddskonsulenten eller övervakaren med egen bil skjutsar vederbörande. Detta är en god åtgärd som befrämjar det fortsatta samarbetet i frivård. Föreningen tror därför inte, att man genom sedvanligt transportförfarande har någonting att vinna. Utredning pågår för övrigt om begränsningar och besparingar för transporterna. Föreningen vill i stället förorda, att riksdagen ställer ytterligare medel till kriminalvårdens förfogande att användas för frivårdstjänstemäns eller övervakares resor för ovan angivna ändamål.

Övervakarnas riksförbund säger sig dela motionärens uppfattning att tiden för övergång från anstaltsvård till frivård är särskilt känslig och ofta innefattar risker för återfall i brott och att det därför är av stor betydelse att den dömda får hjälp med att så snart som möjligt komma i ordnade förhållanden.

Motionärens förslag kan förbundet likväl inte biträda. Enligt förbundets uppfattning skulle det föreslagna förfarandet ha betydande ekonomiska och psykologiska nackdelar. Sålunda skulle transportkostnaderna för de intagna öka avsevärt. Förbundet nämner vidare att bristen på personal redan nu nödvändiggör ett kraftigt uttag av övertid och menar att den extra inskrivning och utskrivning av de dömda, som skulle bli en följd av en omplacering enligt förslaget, också skulle medföra en belastning av annan personal på anstalterna. Ännu mera betydelsefullt är att en tvångsmässig förflyttning inför frigivningen måste anses psykolo-

giskt olämplig och en dålig upptakt till en frivård som bör vila på ömsesidigt förtroende och samarbete.

Enligt förbundets mening kan man undvika de risker som motionären pekar på utan att ovan antydda nackdelar behöver uppstå. Detta kan ske om man inför att en frigiven som skall stå under övervakning och som så önskar eller bedöms vara i uppenbart behov därav hämtas på anstalten av sin övervakare som sedan följer honom till hans bostads- eller arbetsplats. Övervakaren, som bör ha förordnats redan under den första delen av anstaltstiden och genom upprepade besök på anstalten bör ha lärt känna sin klient, bör därigenom ha särskilda förutsättningar att ge den villkorliga frigivningen en positiv innebörd.

Förbundet förutsätter att övervakaren skall erhålla traktamente samt ersättning för resekostnader och förlorad arbetsförtjänst. Det bör finnas möjlighet för honom att vid förfall kunna sätta annan lämplig person i sitt ställe. Förutsättningen för detta bör givetvis vara att skyddskonsulenten lämnat sitt medgivande.

Enligt förbundets mening vore det lämpligt om en försöksverksamhet i enlighet med förbundets förslag snarast kunde komma till stånd.

KRUM framhåller att frigivningen utan tvekan är ett i många avseenden känsligt moment i fångvården. En idealisk frigivning – med väntande anhöriga, bostad, arbete, positiv social miljö – kan i bästa fall neutralisera en del av anstaltsvistelsens skadeverkningar och utgöra en startpunkt för social anpassning. En slentrianmässig frigivning däremot – till ensamhet, arbetslöshet, bostadslöshet – försvårar naturligtvis starkt möjligheterna till social anpassning och leder ibland mycket snabbt till lagbrott och återintagning.

Tillskapandet av en positiv mottagningsmiljö vid frigivningen är enligt *KRUM* en av de viktigaste förbättringar, som skulle kunna göras inom det i och för sig anpassningsförsvärande kriminalvårdssystemet, men det är naivt att tro att övergången från fängeslivet till ett liv i frihet skulle underlättas genom en utsträckning av fängelsets kontrollåtgärder ytterligare – så som det föreslås i motionen. I stället bör man pröva den motsatta vägen – dvs. en gradvis ökad upplösning av fängelsets kontroll ju närmare frigivningen kommer – bl. a. genom en ökad användning av frigångsinstitutet.

Man måste också på olika sätt garantera att fängelseadministrationen i praktisk handling påbörjar frigivningen i synnerligen god tid så att arbete och bostad finns till hands när fången åter får möjlighet till ett liv i frihet. Det är enligt *KRUM*:s bestämda erfarenhet fortfarande det normala att antingen arbete eller bostad eller bådaddera saknas vid frigivningen. Det är naturligtvis sådana faktorer som tvingar frigivna – att som det heter i motionen – ”åter ta kontakt med tidigare asocial omgivning”.

En tidigt under fängelsevistelsen inledd och god kontakt mellan fånge och övervakare-kontaktman skulle enligt *KRUM*:s förmenande innebära att de av motionären angivna problemen skulle kunna lösas på frivillig basis, genom samråd mellan fånge och övervakare.

KRUM yrkar bestämt avslag på motionen men förordar att riksdagen beslutar om en utökad användning av frigångsinstitutet och en allmän förbättring av de sociala och ekonomiska förutsättningarna för fångar att klara sig efter frigivning.

Rikspolisstyrelsen anför följande:

Styrelsen delar motionärens uppfattning beträffande den dömdes svårigheter vid övergång från anstaltsvård till kriminalvård i frihet.

Alla åtgärder som kan underlätta övergången måste därför betraktas som angelägna. Med hänsyn till att de av motionären föreslagna åtgärderna endast berör en mycket begränsad del av problemen på kriminalvårdens område torde införandet av de föreslagna bestämmelserna inte kunna förväntas medföra några mera påtagliga resultat. Styrelsen finner dock inte anledning motsätta sig att bestämmelserna införs.

Utskottet

I motionen hemställs om utfärdande av bestämmelser som möjliggör att frigivning från fängvårdsanstalt kan äga rum annorstädes än vid den anstalt där straffverkställigheten skett, i första hand i ort där den intagne har sin bostad eller arbetsplats. En sådan ordning skulle enligt motionären möjliggöras om den intagne någon dag före slutdagen för anstaltsvistelsen av fängvårdspersonal förflyttades till anstalt, som ligger i eller nära den avsedda vistelseorten, och frigavs därifrån vid fastställd tidpunkt. Förfarandet skulle enligt motionären sannolikt minska antalet fall av misslyckade frigivningar, eftersom de frigivna inte skulle behöva utsättas för de frestelser som är förbundna med längre frigivningsresor utan bevakning.

Ett förverkligande av motionärens förslag skulle otvivelaktigt innebära garantier för att den frigivne på väg till bostadsorten inte avviker eller tar kontakt med en dålig social omgivning utan i vederbörlig ordning anländer till bestämmelseorten under frigivningsdagens lopp. Någon säkerhet för att han kvarstannar där ger det dock självfallet inte. Vid bedömande av förslaget bör också beaktas att det som remissinstanserna framhåller innebär åtskilliga nackdelar. Kriminalvårdens transportkostnader skulle öka påtagligt och dess redan hårt ansträngda personalresurser skulle pressas ytterligare. En tvångsvis anordnad förflyttning av den som frigges kan också vara olämplig från psykologisk synpunkt och en dålig början på en frivård som bör vila på förtroende och samarbete.

Även om utskottet på i huvudsak dessa skäl inte kan tillstyrka motionärens förslag, ansluter sig utskottet till det syfte som uppstår motionen. Den fråga som behandlas i motionen utgör som kriminalvårdsstyrelsen framhåller i sitt remissyttrande i själva verket en liten del av ett större problemkomplex, nämligen frågan om den intagnes anpassning från en kontrollerad anstaltstillvaro till ett liv i frihet under eget ansvar. Att underlätta denna anpassning är enligt utskottets mening en av de mer

angelägna frågorna inom den institutionella kriminalvården, och utskottet ser med tillfredsställelse att kriminalvårdsberedningens nyligen framlagda betänkande upptar åtskilliga förslag med syfte att minska den intagnes sociala isolering och göra honom bättre rustad att lösa de problem han möter i samhället efter frigivningen. Förslagen, som i sammanfattning redovisats ovan, torde efter remissbehandling komma under riksdagens prövning nästa år.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1972:919.

Stockholm den 31 oktober 1972

På justitieutskottets vägnar

ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Bergegren (s), herr Dockered (c), fröken Mattson (s), herrar Ernulf (fp), Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), Polstam (c), fru Hjelm-Wallén (s), herrar Schött (m), Mäbrink (vpk) och fru Bergander (s).